

Natura Docet Wonderryck Twente

De metamorfose van Meester Berninks museum in Denekamp

door Eric W.A. Mulder
Natura Docet Wonderryck Twente,
Oldenzaalsestraat 39, 7591 GL Denekamp
e.mulder@wonderryck.nl

Het ruim honderd jaar oude 'Natura Docet' zal bij de meeste lezers van Gea ongetwijfeld bekend zijn, misschien wel vanwege de beroemde, aldaar gehouden dinosauriërentoonstelling van 1991. Deze vond plaats nog vóór de hype rond *Jurassic Park*. Binnen tien maanden tijd kwamen er meer dan 207.000 bezoekers. Het oorspronkelijke museum is in 1911 ontstaan dankzij de inspanningen van de Denekampse onderwijzer J.B. Bernink, die zich geroepen voelde om de mensen waarmee hij in contact kwam deelgenoot te maken van wat de natuur te vertellen heeft, zowel in biologisch als in geologisch opzicht. Vandaar ook de door hem gekozen naam *Natura docet*, wat letterlijk: 'de natuur onderwijst' betekent. Mede vanwege de almaar groeiende collecties verhuisde het museum in 1922 vanuit het centrum van het dorp Denekamp naar de huidige locatie.

Na een periode van sluiting van ruim anderhalf jaar, bijna een

eeuw later, waarin een ingrijpende verbouwing en daarmee samenhangende herinrichting zijn uitgevoerd, is in de zomer van 2013 de creatie van Meester Bernink heropend onder de nieuwe naam Natura Docet Wonderryck Twente (afb. 1). Uit een klassiek natuurhistorisch museum is een combinatie van een landschapscentrum (nl. een introductie voor het Nationaal Landschap Noordoost-Twente) en een belevingsmuseum ontstaan. De bezoeker ervaart daarin de rijkdom van de natuur in Berninks tijd. In het nieuwe museum is in verschillende ruimtes een bijzondere combinatie tussen nostalgie en moderne *state of the art* techniek gerealiseerd. Dat is een even verrassende als aantrekkelijke paradox die nog verder versterkt wordt door de architectuur van de nieuwe aanbouw aan het oude 'Berninkpand' (afb. 2). In het nieuwe trappenhuis heeft onze Stegosaurus een plaats gekregen (afb. 3).

te

Nieuwe technieken

Het museum is opgedeeld in verschillende ruimtes. In de ruimte *Twente van Dichtbij* is de leefomgeving van een aantal soorten lokaal voorkomende dieren uitgebeeld, door de ogen van die dieren zelf. Zo kan men bijvoorbeeld ervaren hoe het is om met een torenvalk naar beneden te duiken, waarbij men ook het

Afb. 1. Het nieuwe Natura Docet Wonderryck Twente.

gevoel van de sterke tegenwind ondervindt. Het doel is natuurlijk, om een muis te verschalken. De torenvalk heeft een ruimer blikveld en ziet andere golflengtes licht dan de mens. Daardoor wordt de voor deze vogelsoort reflecterende muizenurine als een spoor zichtbaar en zo wordt de positie van de prooi verraden. Het *Funky Forest* van de Britse kunstenaar en computerprogrammeur Theodore Watson is een virtueel en interactief bos, gecombineerd met een waterval die in een beekje uitmondt. Door het water naar het bos te laten stromen gaan de bomen groeien en verschijnen er allerlei vliegende beestjes. Bij 'verwaarlozing' kwijnt het bos weg. Dit staaltje van technisch vernuft is alleen permanent te zien in New York, Singapore ... én Denekamp! Het oefent een enorme aantrekkingskracht uit op grootouders met kleinkinderen, wat voor Wonderryck een belangrijke doelgroep is.

De wonderkamers: oud en toch veranderd

In 2003 zijn de 'jaren-'60'-vitrines reeds vervangen door natuurgetrouwe kopieën van de exemplaren uit 1922, in een poging om de oorspronkelijke sfeer (weer) op te roepen. Deels waren

Afb. 2. Het nieuwe trappenhuis (rechts de oorspronkelijke noordmuur).

Afb. 3. Replica Stegosaurus-skelet in het nieuwe trappenhuis.

Afb. 4. De reis van Twente door de tijd.

die originele oude vitrines nog in gebruik. Sinds de heropening wordt het 'Berninkgevoel' extra benadrukt door de manier waarop de oude vitrines heringericht zijn (afb. 4). De vitrines staan nu vol met opgezette dieren, schelpen, vloeistofpreparaten, etcetera, waarbij veel aandacht is besteed aan een optimale belichting. Het motto is hier, dat in een dierenleven drie dingen belangrijk zijn, te weten: voedsel, voortplanting en veiligheid (bij ons bekend als: huisje, boompje, beestje). Gedrag en vorm van een dier staan ten dienste daarvan. In een aantal vitrines zijn kleine scherpjes geplaatst waarop korte natuurfilmpjes te zien zijn, bijvoorbeeld over een murene (moeraal) die zijn gebit laat reinigen door een poetsgarnaaltje. (Het fenomeen 'mondhygië-niste' is dus geen menselijke uitvinding).

De werkkamer van Meester Bernink

J.B. Bernink (1878-1954) was behalve onderwijzer ook een groot natuurliefhebber, met een missie om zijn kennis met anderen te delen. Berninks kwaliteiten lagen wat zijn natuurkennis betreft vooral op het gebied van de botanie en de ornithologie. Veel minder bekend is, dat hij samen met P. van der Lijn (auteur van *Het Keienboek*, waarvan vele herdrukken verschenen) een voorloper van diens beroemde geologieboek geschreven heeft: *Van der Lijn, P. & J.B. Bernink, 1918. Geologie van Nederland; v + 252 pp. H.L. Smit & Zn., Hengelo.*

In Berninks werkkamer zijn, behalve het bureautje uit 1911, ook een groot aantal gebruiksvoorwerpen van de meester zelf tentoongesteld (afb. 5). Aan de wand hangen prachtige oude geologische kaarten en profielen. Ook zijn hier het uit meer dan zeventig botten samengestelde skelet van een Wolharige mammoet en een fossiel van de ichthyosaurus *Stenopterygius* (afb. 6) te bewonderen. Samen met een fraai exemplaar van de zee-lie *Pentacrinus* kon deze vishagedis in 1929 worden aangekocht bij de bekende preparateursfamilie Hauff in Holzmaden, dankzij de steun van 'eenige Vrienden van het Museum'.

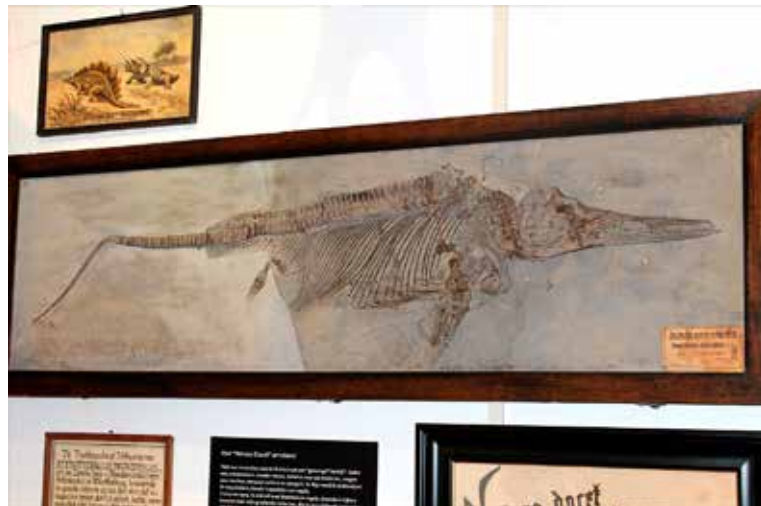
De reis van Twente door de tijd

In de voormalige zaal 'Regionale Geologie' is nu de reis van

Afb. 5. De werkkamer van Meester Bernink.

Twente door de (geologische) tijd te zien (afb. 4). Er wordt een geologische canon gepresenteerd, waarin bijzondere vondsten uit de Twentse bodem, uiteraard in chronologische volgorde, de rode draad vormen. Deze canon loopt met een knipoog uit in een fossiel van de toekomst: een karperschedel uit een Dene-kampse vijver. Tegen deze achtergrond zijn veel van de overige vitrines gevuld met mooie fossielen uit alle delen van de wereld, eigenlijk een soort showcollectie. Er zijn ook echte zeldzaamhe-

Afb. 6. De *Ichthyosaurus Stenopterygius* in Berninks werkkamer.

den, bijvoorbeeld de bijna complete linker schedelhelft van een Pleistocene leeuw, opgevisst uit de Oosterschelde.

Kristallijne zwerfstenen en zwerfsteenfossielen met bijbehorende informatie ontbreken (uiteraard) niet. Één exemplaar verdient een aparte vermelding: een afdruk van een zee-egel (mét stekels) uit de 'Cidaris-groep', bewaard gebleven in vuursteen (afb. 7). Op de betreffende vitrine zou wel een bakje met tissues aanwezig mogen zijn, vanwege de vergoten tranen of de gevolgen van het watertanden van de toeschouwer-hobbyist.

Dankwoord

De foto's van de afbeeldingen 3 t/m 7 zijn gemaakt door mijn 'Nijmeegse' studievriend, drs. Marcel Roelofs (Deventer). Daarvoor wil ik hem hierbij graag bedanken.

De auteur is paleontoloog en als conservator verbonden aan Natura Docet Wonderryck Twente. Nadere inhoudelijke en praktische informatie, o.a. over bereikbaarheid, openingstijden, tentoonstellingsprogramma en toegangsprijzen, is te vinden op www.wonderryck.nl

Afb. 7. Een bijzonder zwerfsteenfossil: afdruk van een zee-egel (mét stekels) uit de 'Cidarid-groep', bewaard gebleven in vuursteen (Laat-Krijt). Vindplaats: voormalige zandgroeve Mekkelenberg bij Almelo.